

Vurdering av hekkperiode sjøfugl Ytre Oslofjord

Store Færder Ornitologiske Stasjon

Terje Axelsen og Per Espen Fjeld

Makrellterne. En art i tilbakegang, som hekker sent og som er svært sårbar for forstyrrelser.

Juli 2023

Forord / Bakgrunn

Store Færder Ornitologiske Stasjon (SFOS) fikk i oppdrag fra Statsforvalteren i Vestfold og Telemark med følgende mandat:

Avtalen dreier seg om utarbeidelse av en rapport om hekkeperioden for sjøfugl. Rapporten skal ha fokus på å beskrive hva som kan regnes som hekkeperioden for de aktuelle artene av sjøfugl som hekker innenfor Store Færder OS' virkeområde. Begrepet «sjøfugl» omfatter her de aktuelle artene av alkefugl, måker, terner, skarver og andefugl som hekker i strandsonen eller helt kystnært. Med «hekkeperioden» mener vi her hele perioden fra foreldrefuglene etablerer seg på hekkeplassene på våren og fram til ungfuglene forlater hekkeområdet.

Rapporten skal i hovedsak baseres på Store Færder OS' egne data og data fra eget virkeområde. I tillegg til en beskrivelse av hekkeperioden bør rapporten beskrive Store Færder OS' egne erfaringer som kan være relevante med tanke på behovet for å unngå forstyrrelser av fuglene i hekkeperioden. Dersom egne data indikerer at hekkeperioden for enkelte eller flere arter har endret seg over tid, bør rapporten også drøfte dette.

Store Færder Ornitologiske Stasjon

Store Færder Ornitologiske Stasjon ble etablert allerede i 1962. Driften var litt tilfeldig de første årene, men ble systematisk allerede fra slutten av 60-tallet. Sjøfuglregistreringer ble igangsatt tidlig på 70-tallet og er nå årlig i stasjonsområdet og i 4 andre referanseområder i nasjonalparken.

Stasjonen drives som en medlemsbasert organisasjon med et årsmøte valgt styre.

Stasjonen er en del av et nasjonalt nettverk som blant annet består av Jomfruland, Mølen, Akerøya og Lista fuglestasjoner. Stasjonen har også et godt samarbeid med Skagen Fuglestasjon i Danmark.

Stasjonen har bred kompetanse innen naturforvaltning med representanter med lang erfaring fra offentlig naturforvaltning, universitetsmiljø og flere med annen naturfaglig bakgrunn. Dette gjelder i særdeleshet kunnskap om fuglelivet i området, men også innen en rekke andre fagfelt.

Datagrunnlag/metode

Datagrunnlaget brukt i denne rapporten stammer fra artsobservasjoner.no (AO), loggbøker for Store Færder Ornitologiske Stasjon (SFOS) og egne og kollegers erfaring over flere tiår i Vestfolds skjærgård.

Loggbøker for SFOS (de som er tilgjengelige) er gjennomgått helt tilbake til tidlig på 70-tallet. Etter å ha sammenlignet med data i AO, ser det ut til at godt over 90% av materialet fra stasjonen er lagt inn i AO.

Beskrivelser av hekkebiologi er fra Artsdatabanken og Haftorn (1971).

Alle data fra AO er gjennomgått manuelt. Dette er gjort da særlig en kolonne er vanskelig å sortere i AO. Dette er kommentarfeltet som ikke har noen faste søkeord. Dette feltet er ganske viktig for å kunne vurdere hvor presis informasjonen er. Det er også gjort en kritisk sortering med tanke på begrepene pulli/egg/unger/1k. Enkelte rapportører har en lite bevisst holdning til begrepsbruken i AO. Data på de enkelte artene er presentert i vedlegg.

Valgt periode i AO:

Tidlig hekkende arter

- Grågås – alle observasjoner i mars og april fra 1960 til 2023 er gjennomgått.
- Ærfugl – alle observasjoner i mars og april samt juli og august fra 1960 til 2023 er gjennomgått.

Sent hekkende arter

- Makrellterne – alle observasjoner i juli og august fra 1960 til 2023 er gjennomgått.
- Fiskemåke – alle observasjoner i juli og august fra 1960 til 2023 er gjennomgått.
- Sildemåke – alle observasjoner i juli og august fra 1960 til 2023 er gjennomgått.
- Gråmåke – alle observasjoner i juli og august fra 1960 til 2023 er gjennomgått.

Valgt område:

SFOS virkeområde hvor vi har sett på data er todelt. Vi presenterer noen tall for bestandsutvikling for et område bestående av Store Færder, Knappen, Hoftøya og Langøya. Her har stasjonen lang erfaring og lange tidsserier. I et utvidet område hvor SFOS nå gjennomfører årlige tellinger er det flere lokaliteter i nasjonalparken som inngår. Dette området består av: Fjærskjær, Lille Rauer, Store Rauer, Langskjæra, Hoftøya, Knappen og Langøya.

Utvalgte sjøfuglarter

Grågås

I Sør-Norge kan hekkingen starte i midten av mars, mens den i Nord-Norge gjerne ikke starter før i midten av mai. Dette er 2–3 uker tidligere enn for 20–30 år siden (A. Follestad pers. medd.). Reiret lages av plantemateriale og fôres gjennom rugeperioden med dun. Grågåsa legger vanligvis 4–7 egg som hunnen ruger alene i 27–28 dager, mens hannen vokter reiret. Ungene forlater reiret straks etter at de er klekket og forflytter seg, sammen med foreldrene, til nærmeste vann der de beiter på vannplanter. Enkelte kull kan holde seg på land i hele oppvekstperioden. Ungene blir flygedyktige etter 50–60 dager, men holder seg sammen med foreldrene gjennom den første vinteren.

Egglegging: 3 egg legges på 3 dager

Rugetid: 25-28 dager

Flygedyktig: etter 50-60 dager

Pulli: Brukes vanligvis om ikke flyvedyktige dununger.

De senere årene er det registrert pulli av grågås så tidlig som midt i april (se vedlegg) hvilket betyr hekkestart rundt midten av mars. Voksen fugl ankommer allerede midt i februar og parene etablerer seg raskt på hekkelokalitetene. Det kan se ut som at så og si alle par har klekket unger innen utgangen av april og at unger da er flyvedyktig innen ultimo juni. Eksakte data over tid på hekkestart har vi ikke men det er vårt klare inntrykk at etablering på hekkeplasser og start av hekking er tidligere nå enn for en del år siden.

Ærfugl

Ærfuglen hekker som regel på øyer og holmer, men kan også hekke på fastlandet. Den foretrekker grunne skjærgårdsområder. Ærfuglene foretrekker å hekke nær sjøen, men den kan også hekke relativt langt inne på land. Reiret skjules gjerne i høy vegetasjon som lyng og einerbuser, men kan også ligge helt åpent. Arten er sosial og kan hekke i store kolonier, ikke sjelden sammen med måker og gjess. Ærfuglhunnen legger 4–6 egg som den ruger alene i 25–28 dager alene. Under rugingen spiser hunnen lite og går derfor sterkt ned i vekt. Ungene forlater reiret kort tid etter at de er klekket og blir vokter av moren og/eller andre hunnfugler, såkalte tanter, mens de finner mat selv. Ofte kan flere kull slå seg sammen og danne større flokker. Ungene blir flygedyktig etter 65–75 dager og blir vanligvis kjønnsmodne når de er 3 år gamle. Så snart hunnen er i gang med rugingen, samles hannene på tradisjonelle myteplasser der de skifter fjær.

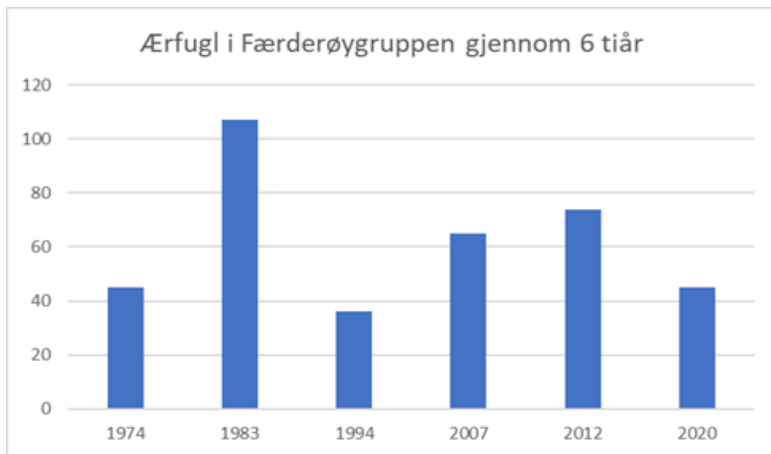
Egglegging: 4-6 egg

Rugetid: 25-28 dager

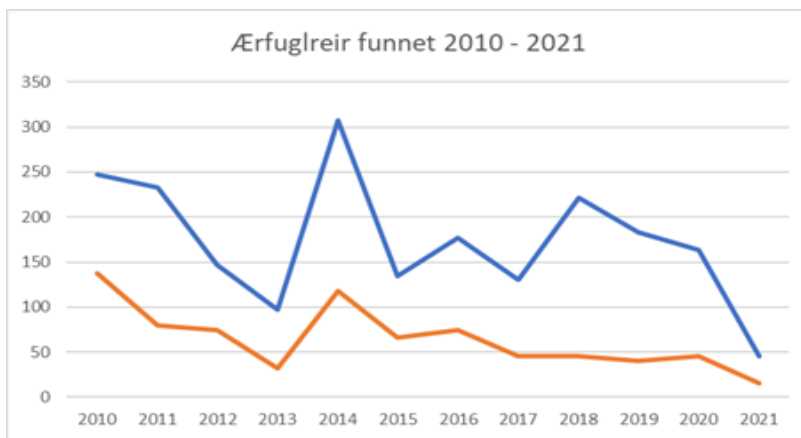
Flygedyktig: etter 65-75 dager

Pulli: Brukes vanligvis om ikke flyvedyktige dununger.

Det er vanlig å finne rugende ærfugl på reir tidlig i april før ferdselsforbudet inntreffer. Klekking fra medio av april de tidligste og frem mot primo mai. Omlagte kull vil være vesentlig senere. Unger flyvedyktig fra primo juli og utover i juli. Etableringsfasen på reirlokaltetene skjer selvsagt en god stund før dette, medio ultimo mars. Flokker med hunner og unger må bruke mye tid på næringsøk nær land utover hele sommeren frem mot høsten. De er sårbare for redusert tid til næringsøk og direkte utsatt for hurtiggående båter når de forflytter seg mellom øyer og holmer. Bliir unger skilt fra de voksne når båter treffer flokkene og da øker risikoen for predasjon fra svartbak og gråmåke. Ærfuglbestanden har vært i tilbakegang i ytre deler av Oslofjorden.

Fig 1. Hekkebestand ærfugl i Færderøygruppen. De utvalgte årene er år innenfor hvert 10-år hvor vi har særlig god og representativ telling fra alle øyene.

Fig 2. Telling av hekkende ærfugl i de 7 lokalitetene i Færder nasjonalpark SFOS gjennomfører årlige tellinger (blå linje) og tellinger fra kun Færderøygruppen (oransje linje).

Gråmåke

Gråmåken hekker spredt eller i kolonier på bakken i flatt eller sterkt kupert terreng. Alder ved første hekking er vanligvis 4 (3–6) år. Den legger oftest 3 egg (1–4) i mai i Sør-Norge og i juni i Nord-Norge. Eggene ruges av begge foreldrene i ca. 27 dager. Ungene er flygedyktige etter 30–40 dager. Gråmåken er altetende. Ved kysten lever den av fisk og andre marine organismer. Den tar dessuten egg og fugleunger, meitemark, insekter, åtsler og søppel. Gråmåken har en fullstendig myting (fjærskifte) i mai–desember, og myter til sommerdrakt i januar–april.

Forplantningsdyktig i 4de leveår

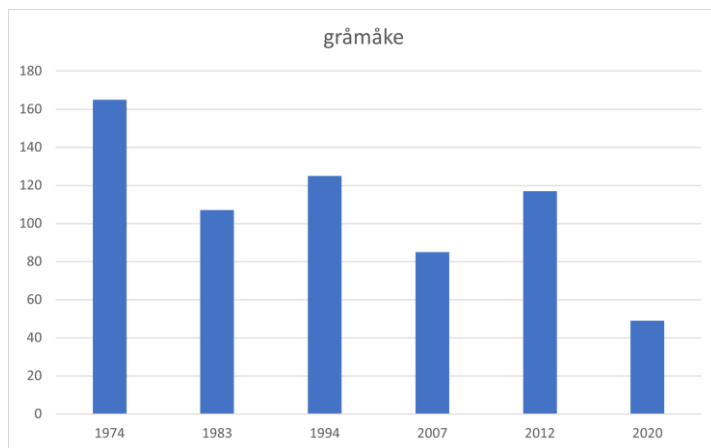
Egg: 3 (sjelden 2 eller 4)

Egglegging: snitt intervall på to dager mellom hvert egg

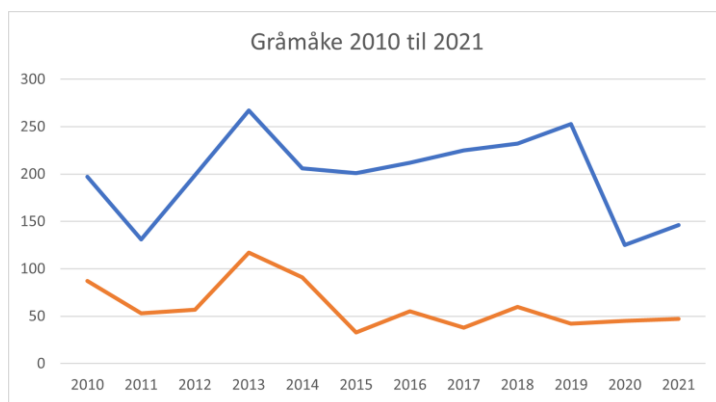
Rugetid: ca. 28 døgn

Flygedyktige: 37-41 døgn

Gråmåke er en art som over lang tid har vært i tilbakegang. Arten hekker sent og vi har mange registreringer av både pulli og ikke flyvedyktige unger ultimo juli og primo august.

Fig 3. Hekkebestand gråmåke i Færderøygruppen. De utvalgte årene er år innenfor hvert 10-år hvor vi har særlig god og representativ telling fra alle øyene.

Fig 4. Tellinger av hekkende par gråmåke i de 7 lokalitetene i Færder nasjonalpark SFOS gjennomfører årlige tellinger (blå linje) og tellinger fra kun Færderøygruppen (oransje linje).

Sildemåke

Sildemåken hekker spredt eller i kolonier på bakken i flatt eller kupert terreng. Alder ved første hekking er vanligvis 4 (3–6) år. Den legger oftest 3 egg (1–4), og eggleggingen skjer i mai i Sør-Norge og i juni i Nord-Norge. Eggene ruges av begge foreldrene i ca. 27 dager. Ungene flyr etter 30–40 dager.

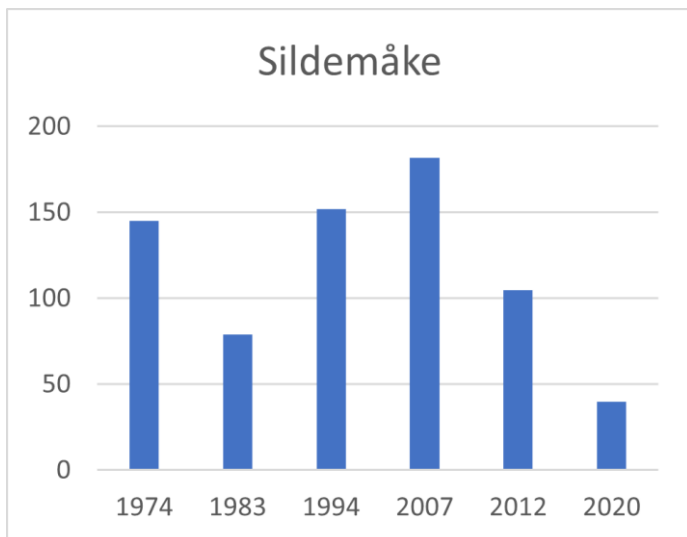
Egglegging: 3 egg 5-6 dager

Rugetid: Gjennomsnitt 27 dager

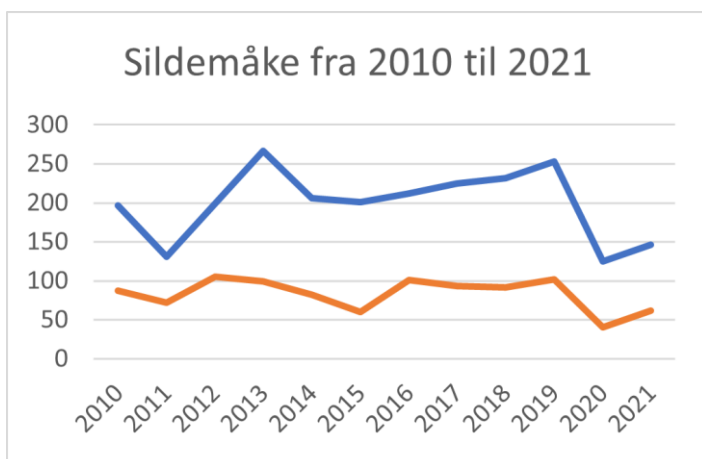
Flygedyktig: 35-40 dager

Pulli: Brukes vanligvis om ikke flyvedyktige dununger.

Sildemåke er en art som over lang tid har vært i tilbakegang. Arten hekker sent og vi har mange registreringer av både pulli og ikke flyvedyktige unger ultimo juli og primo august.

Fig 5. Hekkebestand sildemåke i Færderøygruppen. De utvalgte årene er år innenfor hvert 10-år hvor vi har særlig god og representativ telling fra alle øyene.

Fig 6. Tellinger av hekkende sildemåke i de 7 lokalitetene i Færder nasjonalpark SFOS gjennomfører årlige tellinger (blå linje) og tellinger fra kun Færderøygruppen (oransje linje).

Fiskemåke

Fiskemåken hekker spredt eller i kolonier på bakken, i trær eller på bygninger. Alder ved første gangs hekking er vanligvis 3 (2–4) år. Den legger oftest 3 egg (2–4) i mai-juni. Eggene ruges av begge foreldrene i ca. 25 dager. Ungene er flygedyktige etter 35 dager.

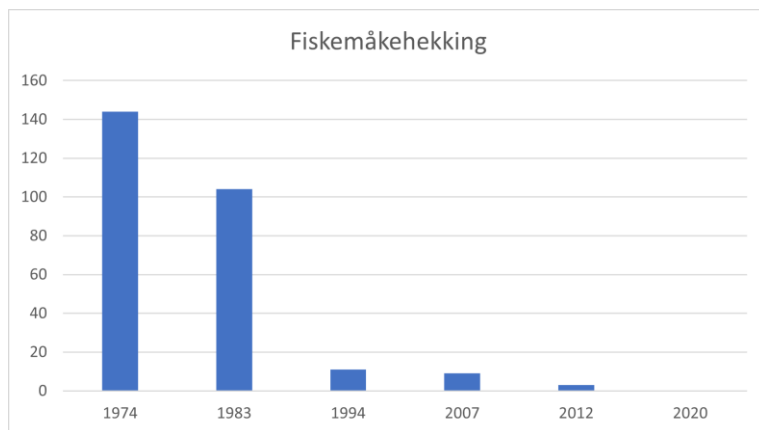
Egglegging 3 egg: 5-6 dager

Rugetid: Gjennomsnitt 25 dager

Flygedyktig: 30-35 dager

Pulli: Brukes vanligvis om ikke flyvedyktige dununger.

Pulli av fiskemåker er vanlig medio og ultimo juli og forekommer også i august . En langsiktig trend for fiskemåke er at disse hekker i mindre grad ute i skjærgården og mer i urbane strøk. Vårt inntrykk er at hekkingen nå er senere enn før men det er stor variasjon mellom år. Bestanden av fiskemåke har vært i kraftig tilbakegang i skjærgården.

Fig 7. Hekkebestand fiskemåke i Færderøygruppen. De utvalgte årene er år innenfor hvert 10-år hvor vi har særlig god og representativ telling fra alle øyene.

Makrellterne

Makrellterne er kolonihekker, som hekker på sandstrender, på holmer og skjær eller på tuer i myrlandskap. Alder ved første gangs hekking er 4 (2–5) år. Den legger 2–3 egg, og eggleggingen skjer i juni. Eggene ruges av begge foreldrene i ca. 22 dager. Ungen forlater reiret når de er 2–3 dager gamle, men holder seg i kolonien inntil de er flyvedyktige etter 21–24 dager.

Egglegging: 3 egg legges normalt på 3 dager

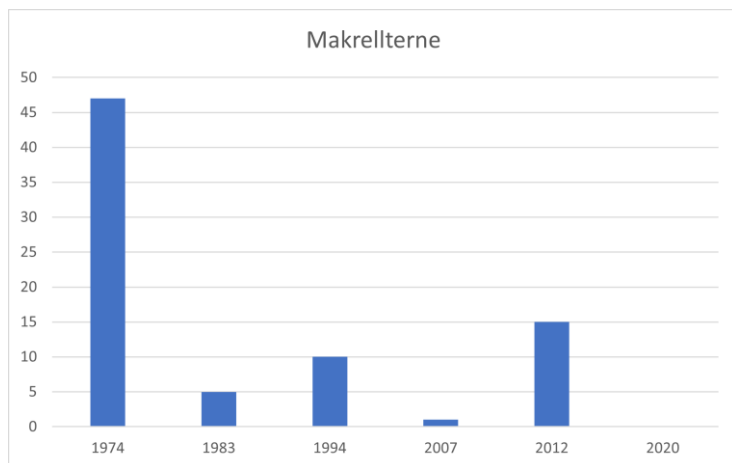
Rugetid: Gjennomsnitt 22 dager

Flygedyktig: 21-24 dager

Pulli: Brukes vanligvis om ikke flyvedyktige dununger.

Makrellterne er en av de sjøfuglartene som hekker senest. Det betyr selvsagt at små unger, og noen ganger egg, er helt vanlig ut juli og av og til inn i august. En utfordring med makrellterne er også at kolonien kan flytte seg fra år til år. Det betyr at viktige hekkekolonier kan etablere seg på holmer uten ferdselsforbud. Bestanden av makrellterne har gått mye tilbake.

Fig 8. Hekkebestand makrellterne i Færderøygruppen. De utvalgte årene er år innenfor hvert 10-år hvor vi har særlig god og representativ telling fra alle øyene.

Storskarv

SFOS teller årlig hekkebestanden av storskarv på Fjærskjær i Færder NP. Her har antallet hekkende par økt mye over få år. Tellingene i 2023 ble gjennomført 24. mai og viste at hekkingen foregår over lang tid. Mange par hadde store dunkledde unger mens de aller fleste reir hadde nyklekte unger eller kun egg. Rugetid er ca 1 måned og ungene er i reiret i ca 50 dager. Storskarv kan legge om igjen dersom første kull mislykkes tidlig. Basert på observasjoner fra våre registreringer er det overveiende sannsynlig at det vil være en og del ikke flyvedyktige unger sittende i reirene medio juli. Sent omlagte kull vil ikke ha flyvedyktige unger før i august.

Fig 9. Antall hekkende par storskarv på Fjærskjær i Færder NP.

Teist

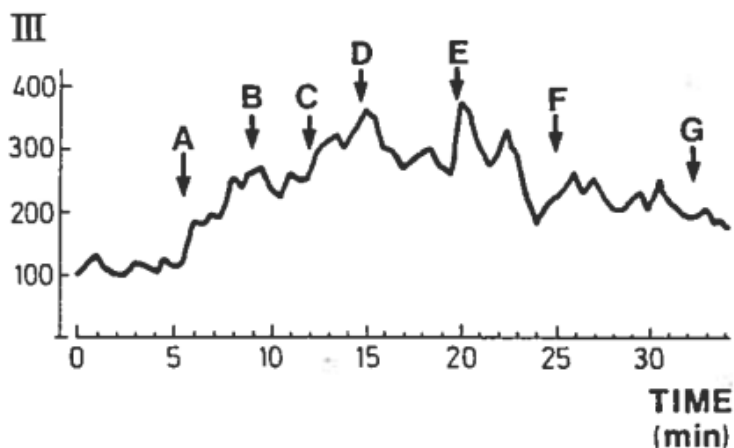
Vi har dessverre ikke gode nok data på forløp av hekkesesongen for teist. Det er to grunner til det. Teist hekker inne i ur og vi har ikke gjort forsøk på å se etter egg eller unger. Knappen har en koloni av teist men vi har ikke fulgt opp med systematiske registreringer av når fugl samler seg på vannet like før hekking. Fra Statens naturoppsyn (SNO) er det dokumentert økning i antallet hekkende teist i hekkedasser satt ut av SNO. Denne økningen kom som resultat av at mink ble fjernet på hekkelokalitetene.

Sårbarhet for forstyrrelser

Når fugl blir skremt av reiret kan egg som blir liggende eksponert bli enten for varme eller for kalde alt avhengig av været på tidspunktet. Jo lenger de ligger eksponert jo større er faren for at fosteret i egget dør. Reir med egg som ligger eksponert, eller unger som ikke har foreldrefugl i nærheten, vil og være utsatt for predasjon fra f.eks. gråmåke og svartbak. Adferden til folk som uforvarende skremmer rugende fugl av reiret er derfor avgjørende. Passerer en båt for nærme en holme med hekkende fugl vil fugl som skremmes raskt kunne fortsette ruging. Om folk går i land og oppholder seg over lang tid der fugl hekker er sannsynligheten svært stor for at hekkingen mislykkes.

Et forhold som få er oppmerksom på er de negative effektene av «usynlig» forstyrrelse. Fugl, og dyreliv generelt, er i en kontinuerlig kamp om for å få energibalansen til å gå i pluss. Det gjelder å få i seg nok næring / energi til å fullføre alle nødvendige aktiviteter for overlevelse og reproduksjon. Tid til å søke næring, hvile for å spare energi, ha kondisjon nok til å fullføre en rugeperiode og følge opp unger til de er flyedyktige og selvstendige. For å klare alt dette er det viktig å ikke forbruke energi / fettreserver unødige. Vi vil trekke frem to relevante studier som illustrerer dette opp mot båter og skjærgårdsbruk.

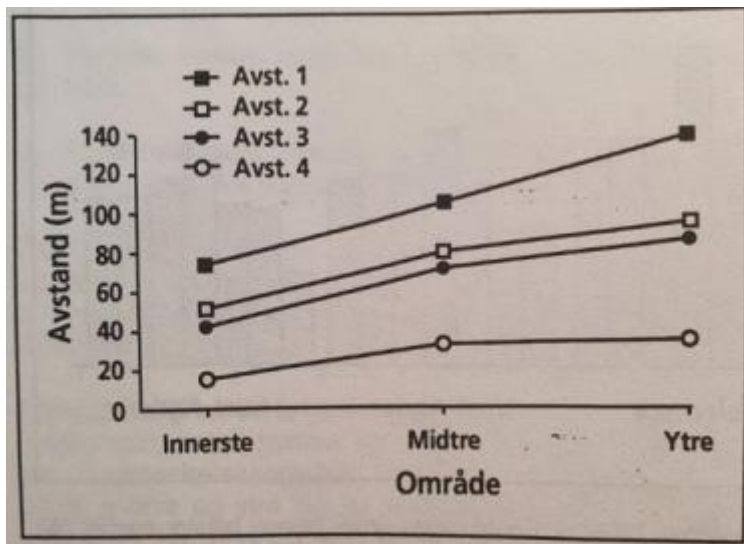
På Svalbard har Geir Wing Gabrielsen (Norsk polarinstitutt) gjort studier av ærfugl som viser at de kan ha et betydelig økt energiforbruk uten at det kan sees tydelig adferdsendringer. Rugende fugler doblet hjertefrekvens når en båt nærmet seg ved 100 – 150 m og nesten firedoblet seg når den til slutt ble skremt av reiret. Figuren under fra studiene til Gabrielsen viser hjertefrekvens hos ærfugl under ulike faser av provokasjon.

III. Hjertefrekvensrespons hos en rugende ærfugl (Mietheholmen) ved provokasjon utført av mennesker mot fuglen på reir. (A) Fuglen oppdager båten (åpen) med menneskene i en avstand av 100–150 meter fra holmen. (B) Båten går i skjul, fuglen kan ikke se menneskene. (C) Ærfuglen oppdager en person som beveger seg mot reiret. (D) Ærfuglen går av reiret idet personen er 15 meter ifra, men legger seg raskt på igjen idet personen snur og går ut av området. (E) Ærfuglen forlater reiret igjen idet personen var 20 meter ifra. (F) Ærfuglen oppdager menneskene som er i ferd med å forlate holmen i båten. (G) Båten befinner seg ca. 100 meter fra holmen, området forlattes.

Gabrielsen pekte også på at fugler som ruger tilnærmet hele rugeperioden uten å gå av reiret mister mye kroppsvekt. Ved en aktivitetsøkning på 10% på en dag vil en ærfuglhunn miste 4 – 5 gram ekstra kroppsvekt. Når de i en rugesesong normalt mister inntil 40% av kroppsvekten sier det seg selv at gjentatt unødig forstyrrelse, med økt hjertefrekvens eller flukt, øker energiforbruket og kan resultere i at rugingen gis opp. Et viktig moment her er da også de voksne fuglenes mulighet til å bygge opp igjen fett og proteinlagre etter ruging og ungenes mulighet til å vokse nok frem til vinteren. Den avgjørende fasen for dette er etter klekking og utover sommeren. Da må det være tilgjengelig områder for næringssøk uten mye avbrytelser fra båter som kjører tett på eller rett gjennom flokkene.

I hvilken grad studiene fra Svalbard er overførbare til våre områder er det usikkerhet rundt. Fugl kan venne seg til forutsigbare forstyrrelser. Men det er viktig å forstå at økt hjertefrekvens, og dermed økt energibruk, inntreffer tidlig og uten synlig adferdsendring. Den første synlige adferdsendringen er «orienting respons» som betyr at fugl snur hodet mot forstyrrelsen og vurderer faren. Da vil hjertefrekvensen mest sannsynlig allerede være mye høyere enn under hvile. Studier utført av Røv, Bergstrøm, Fjeld og Wrånes (NINA oppdragsmelding 363 - 1995) på ærfugls adferdsrespons på båttrafikk indikerer tydelig at fugl i våre områder reagerer tidlig på båter som nærmer seg. (Se figur under).

Gjennomsnittsavstand til ærfuglkull i Vestfold ved ulike adferdsreaksjoner når båt nærmer seg. 1. Orientering 2. Varsler / samler ungene 3. Trekker unna 4. Panikk / flukt. Innerste, midtre og ytre henviser til deler av skjærgården. Størst båttrafikk i indre deler antyder en tilvenning til båter.

Allerede ved 140 m avstand reagerte gjennomsnitt av ærfuglhunner med unger i ytre skjærgård med en orienting-respons på båter som nærmet seg. I de mest trafikkerte områdene som Røssøysund var samme reaksjon ved 80m.

Eksemplene over viser at båttrafikk med stor sannsynlighet påfører fugl også i våre farvann en belastning i form av økt energibruk og redusert tid til næringsopptak. Behovet for områder å være i fred og hvor det er forutsigbart at folk ikke kjører nærme eller gå i land er stor. Også langt ut i hekkesesongen hvor næringsøk er viktig for f.eks kull med ærfugl. Det er naturlig å se dette også i sammenheng med den registrerte ærfugldøden vinterstid og at de fleste sjøfuglbestander er i kraftig tilbakegang.

Konklusjon og anbefaling

Ferdselsforbudet fra 15. april – 15. juli fanger etter vår vurdering ikke opp sårbar periode for flere av artene.

For tidlig-hekkende arter som grågås, og i noen grad ærfugl, ligger disse på egg lenge før 15. april. Faktisk er primo april siste fase av rugeperioden for grågås. Forstyrrelse i rugeperioden så sent i rugesyklusen er negativt på flere måter. Den voksne hunnen som har ruget i nesten 4 uker har brukt opp mye av opplagret energi og bør ikke påføres unødig flukt / energibruk. Går hekkingen feil så langt ut i rugeperioden vil de heller ikke legge nye egg.

For sent hekkende arter som makrellterne og fiskemåke er det vanlig å finne ikke flyvedyktige unger sent i juli. For makrellterne kan hekkesesongen forløpe ulikt fra år til år. Det er likevel normalt å finne en stor andel ikke flyvedyktige unger sent i juli. Også for fiskemåke er det mange tilfeller av ikke flyvedyktig unger medio juli. Et eksempel er 5 små dununger 11. juli 2022 på Store Færder.

Det generelle bildet av en sterkt økende båttrafikk betyr som tidligere nevnt at sjøfugl har fått innskrenket både områder og tid til hvile og næringssøk. Områder med ferdselsforbud er et fristed for fugl frem til 15. juli. En hekkesesong er ikke vellykket bare eggene klekkes eller unger når flyvedyktig alder. Overlevelse av både voksen fugl og årsunger betinger tid nok til næringssøk på store nok arealer, og tid og steder til å hvile uten å måtte flykte eller påføres stress og økt energiforbruk. Soner med ferdselsforbud, med også forbud for båt nærmere enn 50 m, utgjør friområder for fugl både til hvile på land men også næringssøk i sjøen nær land. Det er bra at båtfolket viker plass til sjøfuglene i deler av den sårbare perioden men vi ser ikke noen grunn for at båtfolket skal fortrenge sjøfugl fra de små skjærmede områdene etter 15. juli. Og som nevnt er det kolonier av f.eks makrellterne med små unger og noen egg langt ut i juli. Så lenge det er sesong for en svært stor båttrafikk bør det være skjærmede friområder for fugl.

Båtfolket har brukt skjærgården uten tilgang på områder med ferdselsforbud siden «oppstart av båtsesongen etter påske» og frem til 15. juli. Vi kan ikke se noen særlig grunn til at det skal være nødvendig å åpne disse områdene etter 15. juli. Båtfolket har brukt skjærgården under de forutsetninger som gjelder frem til 15. juli og vi ser ikke hvilke nye behov som melder seg etter 15. juli. Tvert imot mener vi opphevelse av ferdselsforbudet 15. juli, mens det fortsatt er ekstremt mye båttrafikk og skjærgårdsbrukere, og sjøfugl med egg og små unger, har stor negativ effekt på sjøfuglene. Tatt i betraktning den negative bestandsutviklingen for nesten alle arter er det enda en grunn til å ha et føre var prinsipp om ikke å utsette sjøfugl for ytterligere stress og risiko for tap av egg og unger.

Basert på vår kunnskap om sjøfuglers bestandsutvikling og sårbarhet for forstyrrelser, observasjoner og data på hekkeforløp gjennom flere år, og vårt klare inntrykk av utviklingen i båttrafikken, anbefaler vi at tidsrommet for ferdselsforbudet utvides til 15. august. Tidspunktet for start av ferdselsforbudet fanger heller ikke opp starten av hekkesesongen for grågås men i og med at båttrafikken og skjærgårdsbruken er så liten før 15. april ser vi ikke noe stort behov for å fremskynde denne datoen. Grågås er og en art som har vært i sterk vekst og ser ut til å tåle dagens skjærgårdsbruk godt.

SFOS anbefaler ferdselsforbud i sjøfuglreservater og soner med ferdselsforbud i nasjonalparken gjeldende fra og med 15. april til og med 15. august. I tillegg bør det sees nærmere på ordninger som raskt fanger opp tilfeller der sjøfugl etablerer kolonier på områder ikke omfattet av ferdselsforbudet. Dette gjelder særlig en art som makrellterne.

Vedlegg

Utvalgte relevante observasjoner fra artsobs, SFOS sjøfuglregistreringer og SFOS daglig logger.

Grågås

1990:

11.04 – 2 Reir med egg eller unger - Et reir med 3 egg. Sannsynligvis flere reir (Hoftøya)

2007:

28.04 – 3 pullus på Hoftøya. (Hoftøya)

2008:

16.04 – 1 Reir med egg eller unger (Selskjæra NR)

20.04 – 1 Reir med egg eller unger (Jenseskjær)

2009:

01.04 – 4 Reir med egg eller unger (Myra)

06.04 – 1 Reir med egg eller unger – 2 egg (Fjærskjær)

12.04 – 2 Reir med egg eller unger – 2 egg (Store Færder)

2010:

01.04 – 6 Reir med egg eller unger (Myra)

10.04 – 2 Reir med egg eller unger – 2 egg (Hoftøya)

2011:

02.04 – x 1 reir m/3 egg (Kløvningen)

09.04 – x 2 reir (5 + 3 egg) (Hvitskjær NR)

26.04 – 5 pulli (Yxney)

28.04 – 5 pulli - Par m/5 unger. 2-3 døgn gamle (Leistein)

2012:

05.04 – 4 To som ruget og to som vøktet. (Kjanken)

14.04 – x Reir med 2 og 3 egg (Østenskjær)

21.04 – 6 Unger utenfor reir, ikke utviklet - Par m/4 unger (1-2 dager gamle) (Hoftøya)

23.04 – 8 – 6 små pullus, tidlig! (Østre Bolærne)

2014:

02.04 – 1 Reir med egg eller unger – 4 egg nylagt (Tørfest)

2015:

24.03 – 1 Reir med egg eller unger - 3 egg (Lille Rauer)

25.03 – 8 Reir med egg eller unger - Noen fullagte med dun. (Fjærskjær)

20.04 – 6 pulli - Er ikke det sjukt tidlig?? Et par med 6 små knøtter. (Mølen)

2016:

13.04 – 2 Reir med egg eller unger (Mostein)

20.04 – 4 pulli (Store Fjærskjær)

2017:

27.03 – 6 egg (Store Færder)

03.04 – 3 Reir med egg eller unger (Hoftøya)

19.04 – 4 pulli (Presterødkilen IBA)

2018:

02.04 – 2 Reir med egg eller unger (Reiaren)

2019:

08.04 – x Reir med egg eller unger (Hatten + Reiaren)

09.04 – x Reir med egg eller unger (Lille Mostein + Store Fjærskjær + Ålborgholmen)

10.04 – x Reir med egg eller unger (Store Fjærskjær)

2020:

06.04 – x Reir med egg eller unger (Lille Mostein + Reiaren + Store Fjærskjær)

14.04 – x Reir med egg eller unger (Hatten + Ålborgholmen)

2021:

14.04 – 20 rugnede – Minst 20 rugende på Hoftøya (Hoftøya)

19.04 – 4 pulli – 2 ad og 4 pulli (Lamøya)

21.04 – 12 pulli (Presterødkilen + Øhrebukta + Middelborg)

2022:

18.04 – 6 pulli (Østerøya)

18.04 – 5 pulli (Lamøya)

18.04 – 20 pulli – 5 ulike kull (Presterødkilen IBA)

20.04 – 3 pulli (Kjøpmannskjær)

Ærfugl

1972:

31.07 – 26 ind. – 20 voksne + hunn med 5 pull, svært seint (Bastøy) - SEIN

1979:

02.08 – 115 ind. – Blant annet 2 F med henholdsvis 5 og 6 pull (Bastøy) - SEIN

1980:

12.05 – 3 ind. – Unger utenfor reir, ikke utvokste (Store Færder)

2000:

20.04 – x – Antall ikke registrert, reir med 4 egg funnet (Store Færder)

2009:

06.04 – 1 – Reir med egg eller unger – 1 egg (Rødskjær)

10.04 – 1 – Reir med egg eller unger – 1 egg (Hoftøya)

19.04 – 5 – Reir med egg eller unger (Hoftøya)

20.04 – 5 – Reir med egg eller unger (Selskjæra NR)

2011:

13.04 – 5 lokaliteter med 407 ind. - Observasjon i hekketid, passende biotop (Hoftøya, Langøya, Store Færder, Holtekjærkilen og Knappen)

2012:

14.04 – x – Reir med egg eller unger – flere reir med egg (Østenskjær)

2015:

18.04 – 7 – Reir med egg eller unger (Store Fjærskjær)

2017:

18.04 – 20 lokaliteter – Observasjon i hekketid, passende biotop – 882 ind. funnet på 20 lokaliteter.

19.04 – 8 lokaliteter – Observasjon i hekketid, passende biotop – 316 ind. På 8 lokaliteter.

2023:

19.04 – x – Rugende (Langeskjær)

Gråmåke

1988:

27.07 – x Reir med egg eller unger (Gumserøddøya)

1991:

12.07 – 15 pulli (Rødskjær, Bastøy)

2004:

07.08 – 1 Reir med egg eller unger (Store Færder, Hoftøya)

2011:

11.07 – x Dessuten 37+ pulli av gråmåke/sildemåke/svartbak (Rødskjær)

11.07 – x Dessuten 24+ pulli av gråmåke/sildemåke/svartbak (Østenskjær)

2016:

10.07 – 10 pulli (Hoftøya)

2018:

17.07 – 3 Unger utenfor reir, ikke utvokste (Knattholmen)

2019:

15.07 – 3 pulli (Lahellebukta)

26.07 – 10 pulli - Unger utenfor reir, ikke utvokste (Tristein, Færder Fyr)

Fiskemåke

1966:

08.07 – 83 pulli ringmerket og 1 reir med 2 egg (Østenskjær)

1982:

26.07 – 1 pulli ringmerket (Mølen)

1984:

22.08 – 2 Unger utenfor reir, ikke utvokste (Mølen)

2007:

06.07 – 2 pulli (Bastøy)

2008:

05.07 – 13 pulli (Østenskjær)

07.07 – 6 pulli (Langgrunn)

2009:

08.07 – 1 pulli - Unger utenfor reir, ikke utvokste (Røremark)

13.07 – 2 pulli (Langgrunn)

16.07 – 2 pulli (Bastøy)

17.07 – 1 pulli (Husvikkilen)

19.07 – 10 pulli (Bugårdsdammen)

2010

06.07 – 3 pulli (Langgrunn)

08.07 – 3 pulli (Røremark)

28.07 – 1 pulli - Unger utenfor reir, ikke utvokste (Agnesbukta)

2011

- 10.07 – 5 pulli (Bekkajordet)
- 10.07 – 1 pulli (Kirkebakken)
- 10.07 – 5 pulli (Røremark)
- 21.07 – 2 egg - Reir med egg eller unger (Fjærskjær)

2012

- 03.08 – 2 pulli - På taket av renselanlegget. (Holmestrand sentrum)
- 03.08 – 1 pulli (Langgrunn)
- 05.08 – 1 pulli - På brygga. En svært liten unge til å være så seint på sommeren (Bastøy)

2013

- 11.07 – 2 pulli (Agnesbukta)
- 15.07 – 2 pulli (Knattholmen)
- 16.07 – 10 Reir med egg eller unger (Langgrunn)
- 16.07 – 2 Reir med egg eller unger – nystartet hekking på oppsatt stolpe (Langgrunn)
- 21.07 – 2 Reir med egg eller unger – nystartet hekking på oppsatt stolpe (Langgrunn)
- 17.08 – 2 pulli – (Steinsnes)

2014

- 13.07 – 1 pulli – Unger utenfor reir, ikke utvokste (Skallevollstranda)

2015

- 13.07 – 2 pulli - Unger utenfor reir, ikke utvokste (Bassengparken Holmestrand)
- 13.07 – 5 pulli - Unger utenfor reir, ikke utvokste (Møringa)

2016

- 12.07 – 1 rugende på hustak (Strandparken, Horten)
- 14.07 – 6 pulli (Sjuestokk)
- 15.07 – 1 pulli (Presterødkilen IBA)

2017

- 01.08 – 3 Unger utenfor reir, ikke utvokste (Ormelet, Seaside)

2018

- 17.07 – 2 pulli (Kringla holmen)

2019

- 16.07 – 6 pulli ringmerket (Store Færder)
- 18.07 – 6 pulli (Røssesundbrua)
- 18.07 – 2 pulli (Stokkemyra)
- 23.07 – 1 pulli (Namløsbukta)
- 27.07 – 2 pulli (Ternesund)
- 05.08 – 2 pulli (Grytskjær)

2020

- 08.07 – 5 pulli - 4 halv voksene og 1 nyklekt (Røssesundbrua)
- 08.07 – 4 pulli - ikke flyvedyktige (Streterestranda)
- 09.07 – 3 - Unger utenfor reir, ikke utvokste (Galten)
- 27.07 – 2 pulli (Mølen, Sandbukta)
- 30.07 – 6 pulli (Kjølhalstien 3)

2021

- 18.07 1 pulli – (Vealøs)

2022

- 11.07 – 5 pulli – små dununger (Store Færder)

Makrellterne

1966:

08.07 – 4 – To reir med 1 egg og 2 reir med 2 egg. (Østenskjær)

1988:

27.07 – 5 – Reir med egg eller unger (Gumserøddøya)

2009:

02.08 – 5 pulli (Østenskjær)

2010

02.07 – 2 pulli (Kausen)

2012:

06.07 – 20 - Reir med egg – seint! (Store Rauer)

2013:

21.07 – 2 – Reir med egg eller unger - i to rugekasser oppsatt av Arne Elvestad (Langgrunn)

2016:

11.07 – 2 – Reir med egg eller unger (Hoftøya, Store Færder)

2017:

18.07 – 2 – Unger utenfor reir, ikke utvokste (Fyn, Hvasser)

19.07 – 7 – Unger utenfor reir, ikke utvokste (Havna, Sjøbusand)

19.07 – 5 – Unger utenfor reir, ikke utvokste (Uleholmsundet, Ytre Røssesund)

25.07 – 1 – Påfallende liten unge på skjæret NV av Kringla holmen. Tipper den var max en uke 10 dager gammel (Kringla holmen)

2018:

10.07 – 2 pulli (Kringla holmen)

2019:

18.07 – 9 pulli (Kringla holmen)

20.07 – 2 – Unger utenfor reir, ikke utvokste (Havna, Tjøme)

26.07 – 6 – Unger utenfor reir, ikke utvokste (Kringla holmen)

27.07 – 20 – ca antall Minst 6 1K/pulli (Drillane)

2020:

27.07 – 9 pulli (Vallø)

2021:

07.08 – 5 pulli (Kaupang skjæra)

Sildemåke

2012:

17.08 – 20 Flere ikke flyvedyktige unger (Kattholmane)

17.08 – x Kun 5-6 ikke flyvedyktige unger igjen her nå (Østenskjær)

2013:

11.07 – x Dessuten 37+ pulli av gråmåke/sildemåke/svartbak (Rødskjær)

11.07 – x Dessuten 24+ pulli av gråmåke/sildemåke/svartbak (Østenskjær)

2016:

11.07 – 11 pulli ringmerket (Hoftøya)

11.07 – 2 reir med egg (Hoftøya)

2019:

27.07 – 30 "Min. antall inkl ca halvparten pull/nyutflyvende (Hoftøya)

2020:

20.07 – 30 1k Hoftøya - flere ennå ikke flyvedyktige (Hoftøya)

2022:

08.07 – 8 pulli – for små til å bli ringmerket (Hoftøya)